DNEŠNÍ MLADÁ GENERACE TO MÁ TĚŽKÉ. NAŠIM ÚKOLEM JE STUDENTŮM POROZUMĚT, ŘÍKÁ OMBUDSMANKA JADERKY

Radost z pomoci i frustrace z limitů systému. Za tři roky ve funkci řešila **ombudsmanka Jaderky Bc. Radka Mika Havlíková** přes sto podnětů od studijních záležitostí až po náročné mezilidské situace. Nyní bilancuje své první funkční období a hovoří o tom, proč je důležité nastavovat hranice a mluvit o citlivých tématech otevřeně.

(Rozhovor vznikl před druhými volbami veřejného ochránce práv FJFI ČVUT v Praze)

Jak hodnotíte své první období ve funkci ombudsmanky na Jaderce?

Moje pocity jsou takové dvousečné. Mám radost z věcí, které se povedly a o nichž si myslím, že mají smysl. Zároveň ale přicházejí situace, kdy člověk naráží na limity systému a na vleklost procesů v akademickém prostředí – a to je velmi frustrující. Když se mě děkan ptal, jestli půjdu do druhého mandátu, opravdu jsem váhala. Rozhodně to nebylo jednoznačné ano.

Jaké podněty jste řešila nejčastěji?

Do března tohoto roku jsem řešila celkem 112 podnětů. Nejčastěji šlo o otázky spojené se studiem. Tyto konzultační podněty tvoří zhruba polovinu mé agendy. Studenti přicházejí v mezních situacích – například když jsou na hraně vyloučení, nebo se necítí dobře ve svém studijním programu. Společně pak hledáme, jaké mají možnosti, jak postupovat a jakou strategii zvolit.

Často také řešíme situace, kdy se studenti „zamotají“ – hromadí se jim nesplněné povinnosti a nevědí, kde začít. V takových chvílích se snažíme nastavit priority a postupně situaci rozplést.

Velkým tématem je i přestup mezi studijními programy. Mnoho studentů zjistí až v průběhu studia, že jim zvolený program nevyhovuje. V rámci jednoho programu je změna poměrně snadná, mezi programy už tak úplně ne. Studenti to často vnímají jako své osobní selhání, přestože jde do určité míry o systémový problém – nastupují do programu velmi brzy, ještě bez jasné představy o jeho náplni.

Překvapilo vás něco ve vašem prvním funkčním období?

Pozitivně mě překvapilo, že oproti vžitým představám mají vyučující na Jaderce skutečný zájem studentům porozumět. I od profesorů, od nichž bych to nečekala, slýchám, že si uvědomují, že studentům někdy nerozumějí. Zároveň je tu poptávka po školeních a kurzech, což velmi oceňuji. Vyučující na sobě chtějí pracovat, a to je skvělé.

Potvrzuje to obraz Jaderky jako „rodinného“ prostředí?

Ano, do jisté míry určitě. Má to ale i svou druhou stránku. Nejsem úplně příznivcem příliš přátelských vztahů mezi vyučujícími a studujícími. Univerzita je ze své podstaty hierarchická instituce a tyto role nejsou rovnocenné. Myslím, že by hranice měly být v některých případech jasněji nastavené. Předešlo by se tak řadě problémů.

Jak je to například u doktorandů?

Tam je situace jiná, protože jde o studenty, kteří už mají jasný zájem na fakultě působit. Přesto se objevují problematické situace, zejména v případech blízkých vztahů mezi školitelem*kou a studentem*kou. Z výše uvedených důvodů není vývoj těchto vztahů jednoduchý, ovlivňují celé řešitelské kolektivy a obvykle nedopadají dobře pro studující.

Na tato rizika upozorňuji vedoucí kateder. Je to citlivé téma, do kterého se těžko vstupuje, ale považuji za důležité ho otevírat. Za tři roky ve funkci jsem řešila dva takové případy.

„Každý může udělat chybu, důležité je ji reflektovat a napravit.“

Zjistila jste o sobě v uplynulých třech letech něco nového?

Kolegové říkají, že jsem „změkla“ (smích). Začala jsem víc přemýšlet o dopadech chování jednoho člověka na druhého. Mám doma tři děti, některé z nich ve věku našich studentů, takže s nimi často konzultuji, jak věci komunikovat. Někdy mi upřímně řeknou, že něco formulovat takto prostě nemohu, že oni to chápou úplně jinak, než jsem to myslela. Díky tomu vím, jak snadno vznikají nedorozumění mezi vyučujícími a studujícími a jak z toho mohou být obě strany nešťastné. Naučila jsem se dívat na situace z více úhlů pohledu. Nic není černobílé.

Nosíte si práci domů?

Tomu se úplně nedá vyhnout. Jsou situace, kdy víte, jaké by bylo ideální řešení, ale zároveň víte, že ho téměř nelze dosáhnout. A to člověka frustruje. Pomáhá mi třeba jít domů pěšky. Jednou se mi stalo, že byl případ natolik náročný, že jsem z autobusu vystoupila v půli cesty, abych to „vychodila“ a nenesla si ty emoce domů.

Co vás zatěžuje nejvíc?

Velmi silně na mě působí případy spojené s blízkými vztahy a nevhodným chováním. Sama mám zkušenost s obtěžováním, takže dokážu pochopit, co zejména studentky prožívají. O to těžší je, když nemohu zasáhnout razantněji.

V těchto vztazích je výrazná mocenská nerovnováha a studující mají jen velmi omezené možnosti obrany. Někdy se podaří situaci řešit domluvou, a to je ideální. Každý může udělat chybu, důležité je ji reflektovat a napravit.

Jak na vaše podněty reagují vyučující?

Spektrum reakcí je široké. Někteří si problém uvědomují a snaží se ho řešit. Jiní říkají, že je to vůbec nenapadlo – s těmi se dá pracovat. A pak je skupina těch, kteří to odmítají přijmout, což je velmi frustrující.

Co podle vás dělá dobrého učitele?

Základem je empatie a určitá přirozená autorita. Učitel nemusí jít stejnou cestou jako studenti, ale je důležité, aby si to uvědomoval a dokázal se s nimi „potkat“. Pokud to nedokáže, zákonitě se minou.

„Současní studenti vyrůstají v podmínkách, které si my těžko představíme. Každá generace je jiná a je to přirozené.“

Co se podle vás podařilo na fakultě zlepšit?

Na začátku mého působení vyvolávaly velké napětí tzv. modifikace studia pro studenty se specifickými potřebami, které zajišťuje středisko ELSA. Vyučující měli pocit, že musí bez výhrad vyhovět každému požadavku. Podařilo se nám vysvětlit, že to tak není – že i studenti mají své povinnosti a že jde o hledání vyváženého řešení. To považuji za důležitý posun.

Kde naopak vidíte rezervy?

Velkým tématem je komunikace, zejména v online prostoru. Na sociálních sítích nebo v chatech se objevují situace, které by si lidé osobně nedovolili. Problém je i v interpretaci, e-maily jsou často vnímány jako útok, i když tak myšleny nebyly. To je oblast, na kterou se chci do budoucna více zaměřit.

Jsou dnešní studenti křehčí?

Nemám ráda označení „snowflakes“. Každá generace je jiná a je to přirozené. Kdybychom se neměnili jako společnost, bylo by to při nejmenším zvláštní. Současní studenti vyrůstají v jiných podmínkách, než jsme vyrůstali my – pandemie, válka na Ukrajině, tlak sociálních sítí a podobně. Mají méně pevné životní rámce a čelí většímu množství nejistot. Myslím, že to dnes mají v některých ohledech složitější.

Co byste studentům doporučila pro udržení psychické pohody?

Plánujte si volný čas stejně jako studium. Neberte odpočinek jako něco, co přijde „až zbyde čas“. Na Jaderce je studium náročné a bez pravidelného odpočinku to dlouhodobě nejde. A také – jezte. Zní to banálně, ale je to důležité. Čím víc pracuji,

tím víc bych měl dbát na základní potřeby. A alkohol, káva ani cigareta opravdu nejsou snídaně (smích).

Jaké máte plány do dalšího období?

Chci se více zaměřit na komunikaci, e-maily, sociální sítě a celkovou kulturu vyjadřování. A na kampaň „Jsme fér“, která má podpořit vzájemný respekt napříč fakultou.

Co byste vzkázala studentům, kteří váhají, jestli se na vás obrátit?

Může za mnou přijít kdokoliv a s čímkoliv. Jsem tu právě pro ty, kteří nemají, s kým svou situaci probrat. A klidně mohou přijít i s doprovodem, pokud se tak cítí jistější, to není vůbec problém.